

Perfil de Mohandas Karamchand Gandhi

L'escriptor indi Salman Rushdie va escriure en un article sobre la personalitat de Gandhi que el seu nom complet, **Mohandas Karamchand Gandhi**, podia ser traduït literalment com «esclau de l'acció, botiguer de la fascinació per la Lluna», per afirmar a continuació que el líder indi, un dels protagonistes indiscutibles del segle xx, «era un personatge tan ric i astut com suggereix aquest gloriós nom».

Gandhi va néixer com el menor de quatre germans, un 2 d'octubre de 1869 a Porbandar. El seu lloc de naixença era un llogaret a les ribes del golf d'Oman dins de la regió de Gujarat, a l'occident del subcontinent indi. La seva família, de religió hindú, pertanyia a una casta de mercaders, els *vaishyes*. El seu pare era conseller d'un governant local, mentre que la seva mare encarnava el prototip de dona pietosa que dedicava una gran part del temps de la seva vida a l'oració, el dejuni i la caritat.

La seva família va invertir molt esforç i cura en la seva educació. Quan va arribar a l'edat adulta el van enviar a estudiar lleis a Anglaterra. De retorn de la seva anònima etapa com a estudiant estranger a Londres, amb el títol d'advocat sota l'aixella, va fracassar a l'hora de desenvolupar una carrera professional reeixida en la propera Bombai. Va ser llavors quan es va trobar amb un fet que canviaria la seva vida. Una empresa índia establerta a **Sud-àfrica** necessitava els serveis d'un jove advocat coneixedor de les lleis angleses. Gandhi, desitjós de canviar d'aires i escapar de la pressió familiar, va acceptar l'oferta, i el 1893, amb 24 anys, va marxar cap al continent africà.

La situació d'exclusió i discriminació en la qual vivia la **nombrosa colònia índia** a Sud-àfrica enfront dels colons europeus va despertar la consciència política de Gandhi, que va decidir romandre al país per lluitar a favor dels drets dels seus compatriotes. Durant diversos anys, el nou líder va organitzar mítings, va preparar llargs memoràndums, va coordinar la signatura de manifestos públics i va presidir nombroses delegacions per presentar davant les autoritats sud-africanes i britàniques les reclamacions de la comunitat índia. Quan es va adonar de l'escàs resultat pràctic d'aquestes iniciatives, va començar a buscar altres alternatives més eficaces.

Un dels seus grans mèrits en aquests anys de formació va ser la seva capacitat per sintetitzar diverses aportacions, tant de la seva pròpia cultura com de pensadors occidentals. Un exemple és la interpretació renovadora de Gandhi d'idees clau del pensament indi com l'**ahimsa o no-violència**, després del seu contacte amb les obres d'autors com el nord-americà Henry Thoreau i les seves teories sobre la desobediència civil o els plantejaments de no-cooperació amb el mal de l'escriptor i activista Lev **Tolstoi**.

El 1906 va engegar una nova campanya de mobilització de la comunitat índia contra les lleis racistes del govern sud-africà, que va batejar amb el nom de **satyagraha**. El nou concepte agrupa dos termes sànscrits, la llengua sagrada de l'Índia, *satya* (veritat) i *agraha* (força).

La **satyagraha** és, per tant, la *força que neix de la veritat*. En la visió de Gandhi: el poder interior que cada persona posseeix per reivindicar una injustícia sense utilitzar la violència. L'aportació substancial de Gandhi va consistir a dotar un precepte religiós com la noviolència d'un contingut pràctic en les esferes social i política, amb el desenvolupament d'eines d'acció que s'aplicaven després en la *satyagraha*, com la **no-cooperació o la desobediència civil massiva**. Mai abans aquestes idees no havien estat aplicades de manera col·lectiva per part de centenars de milers de persones amb un objectiu polític. Aquests mètodes, sense emprar la violència, generen de manera activa una oposició i un repte al govern mitjançant protestes simbòliques, el rebuig a cooperar o aplicant una interferència directa i no violenta a les accions mateixes del govern.

En els deu anys següents de la seva experiència sud-africana, Gandhi va començar a desenvolupar a la pràctica aquests plantejaments, que després traslladaria, en una escala molt més gran, al moviment indi per la independència. De manera coordinada i conscient, milers de ciutadans es van negar a pagar els impostos, van incomplir públicament les lleis racistes i van anar a la presó per mostrar, mitjançant el seu sacrifici, la injustícia d'aquestes lleis. El govern sud-africà es va veure forçat a negociar i finalment el 1914 a decretar la Llei de compensació índia, en la qual es recollia bona part de les reivindicacions del moviment. El gener del 1915, després de més de vint anys d'absència, Gandhi retorna a l'Índia. Res no feia presagiar que aquest home, gairebé ja en la cinquantena i escassament conegut malgrat els seus èxits polítics a Sud-àfrica, hagués de convertir-se en menys de tres anys en el **líder indiscutible del moviment nacionalista**. Per aconseguir-ho, va fer servir amb mestratge elements simbòlics i populars i idees de la tradició, com la mateixa *ahimsa*, amb les quals el poble es podia identificar i comprometre's, però reinterpretant-les amb objectius polítics. El seu estil carismàtic i el seu vot solemne de vestir fins a la mort només amb *khadi*, la roba de cotó teixida a mà als pobles, per identificar-se amb els més desfavorits, el van convertir en un símbol per si mateix.

La lluita no violenta de Gandhi contra l'imperi Britànic estava basada en la influència negativa que el domini europeu havia generat a l'Índia i en la necessitat que els mateixos indis poguessin governar-se a si mateixos per resoldre els problemes econòmics i socials que els britànics no prioritzaven a causa dels seus interessos colonials. Per a això, comptava amb l'atac a la vulnerabilitat fonamental de l'imperi: la seva dependència de la col·laboració dels ciutadans indis per mantenir el seu poder. Per Gandhi, uns milers de britànics no podrien imposar la seva voluntat, si els tres-cents milions d'indis actuaven de manera coordinada.

En el complex procés històric que va concloure amb la independència de l'Índia el 1947, les successives campanyes no violentes liderades per Gandhi es van convertir en l'eina política essencial per deslegitimar l'entramat polític i ideològic de l'imperi Britànic i obtenir creixents quotes de participació política, des de les quals continuar pressionant el govern britànic fins a assolir l'objectiu final.

Malgrat aquest triomf singular, Gandhi no era fonamentalment un líder independentista, sinó **un reformador polític i social** que propugnava la igualtat essencial entre tots els homes i les dones i la necessària lluita pels drets dels més desfavorits, que a l'Índia s'identificaven amb els habitants de la majoria de l'Índia rural i amb la casta dels intocables. En la reunió anual del Congrés Nacional Indi del 1920, al mateix temps que s'establien les bases de la lluita per la independència, Gandhi va engegar el seu **Programa constructiu**, un projecte de reconstrucció socioeconòmica de l'Índia rural, històricament desatesa pel poder, i on, als seus set-cents mil llogarets, vivia la majoria de la població índia.

En els últims anys de la seva vida, Gandhi va dedicar la major part de la seva atenció a intentar evitar l'enfrontament entre la majoria hindú i la minoria musulmana, que va precipitar finalment la partició del subcontinent en dos nous estats, l'Índia i el Pakistan. Un extremista hindú, que considerava aquests esforços de mediació com una traïció al seu poble, va posar fi a la seva vida al gener del 1948. Albert Einstein, contemporani seu i un altre dels protagonistes indiscutibles del segle XX, va dir després de conèixer la mort del líder indi que a les generacions futures se'ls faria difícil creure que un home com Gandhi hagués existit i que la seva vida seria un far moral per a les generacions venidores.

El **llegat** de les seves idees a l'Índia pot trobar-se no tant en la política convencional del Partit del Congrés, en el govern després de la independència, sinó en la imperfecta però fèrtil trajectòria democràtica del país i en el treball de nombrosos moviments socials indis que, per reivindicar una solució davant els més diversos problemes —males condicions laborals, manca de serveis públics adequats, deterioració mediambiental, drets de la dona...—, han tractat de continuar construint una alternativa política en la línia del pensament gandhià.

La independència de l'Índia va constituir un símbol poderós per a altres moviments nacionalistes oposats al poder colonial europeu a l'Àsia, l'Orient Mitjà i l'Àfrica. En els anys i dècades següents molts líders nacionalistes van seguir l'exemple pràctic que Gandhi i el Partit del Congrés havien desenvolupat al subcontinent, com una font de referència política i d'inspiració. Però la **influència de les idees polítiques** de Gandhi transcendeix el marc dels processos de descolonització i comprèn altres àmbits més amplis. Aquesta capacitat d'influència es basa en el fet que l'experiència de la *satyagraha* a Sud-àfrica i l'Índia va constituir el primer ús conscient, planificat i relativament reeixit de la noviolència com un mètode de lluita política, que podia implicar milers de persones durant llargs períodes de temps.

El seu exemple ha servit de model per a moltes de les experiències polítiques més interessants del segle XX: la lluita no violenta contra l'*apartheid* a Sud-àfrica del Congrés Nacional Africà de Nelson **Mandela**; el moviment afroamericà dels drets civils liderat per **Martin Luther King Jr.** als Estats Units en la dècada de 1960; els moviments populars contra els règims comunistes a l'Europa oriental del final de la dècada de 1980, com el del sindicat polonès Solidaritat; el moviment del Poder del Poble contra el règim del dictador Ferdinand Marcos a Filipines el 1986, o les més actuals *revolucions de color* contra governs autoritaris a Sèrbia, el Líban, Geòrgia, Ucraïna o Birmània.

El nou paradigma de la *satyagraha* gandhiana i els seus experiments amb la noviolència van obrir la possibilitat de construir tot un nou repertori d'accions per a la lluita social i política a gran escala. La seva difusió pels moviments de canvi en el món sencer des de la segona meitat del segle XX ha incorporat la lluita no violenta a la memòria cultural col·lectiva de la humanitat.

Per conèixer més: bibliografia i enllaços a Internet

1. Llibres de Gandhi

The Collected Works of Mahatma Gandhi. Nova Delhi, Government of India Publications Division, 1999. (Edició dels 98 volums de les obres completes.) Es poden consultar gratuïtament a <http://www.gandhiserve.org/cwmg/cwmg.html>.

Gandhi va publicar en vida quatre llibres significatius:

- *Hind swaraj*. Madras, Ganesh & Co., 1919.
- *Autobiography: the Story of my Experiments with Truth*. Ahmedabad, Navajivan, 1927.
- *Satyagraha in South Africa*. Ahmedabad, Navajivan Publishing House, 1928.
- *Constructive Programme: its meaning and place*. Ahmedabad, Navajivan, 1945.

Entre els llibres en castellà i català amb recopilacions o textos de Gandhi destaquen:

- *Mis experiencias con la verdad: Autobiografía*. Madrid, Eyras, 1971.
- *Mi socialismo*. Buenos Aires, La Pléyade, 1973.
- *Todos los hombres son hermanos*. Madrid, Sígueme, 1973.
- *La no-violència en la pau i en la guerra*. Barcelona, Ahimsa, 1983.
- *El Bhagavad Guita según Gandhi*. Buenos Aires, Kier, 1994.
- *Escritos esenciales*. Maliaño (Cantàbria), Sal Terrae, 2004.

2. Llibres sobre Gandhi en anglès

ACKERMAN, Peter i **DUVALL**, Jack: *A force more powerful. A century of nonviolent conflict*. Nova York, St. Martin Press, 2000.

BROWN, Judith: *Gandhi, prisoner of hope*. New Haven, Yale University Press, 1989.

DALTON, Dennis: *Mahatma Gandhi: Nonviolent Power in Action*. Nova York, Columbia University Press, 1993.

FOX, Richard: *Gandhian Utopia: Experiments with Culture*. Boston, Beacon Press, 1989.

IYER, Raghavan N.: *The Moral and Political thought of Mahatma Gandhi*. Nova York, Oxford University Press, 1973.

PAREKH, Bikkhu: *Gandhi's Political Philosophy*. Londres, MacMillan, 1989.

3. Llibres sobre Gandhi en castellà i català

ARIAS, Gonzalo: *Proyecto político de la no violencia*. Madrid, Nueva Utopía, 1995.

CAMPOS PALAREA, Rubén: *Gandhi: Política de la No Violencia*. Madrid, Libros de la Catarata, 2008.

DÍAZ-PLAJA, Aurora: *Ahimsa: la no-violència de Gandhi*. Barcelona, La Llar del Llibre, 1987.

DUCH I PLANA, Josep Maria: *L'altre Gandhi, l'espiritualitat d'un mite*. Lleida, Pagès, 2006.

MARTÍNEZ GONZÁLEZ, Emilio José. *Gandhi: experiencia de Dios y exigencia ética*. Bilbao, Desclée de Bouwer, 1999.

RAU, Heimo: *Gandhi*. Barcelona, Edicions 62, 1991.

WOLPERT, Stanley A.: *Gandhi*. Barcelona, Ariel, 2001.

WOODCOCK, George: *Gandhi*. Barcelona, Grijalbo, 1973.

4. Pàgines web sobre Gandhi

<http://www.mkgandhi.org>

<http://www.gandhi-manibhavan.org>

<http://www.gandhiserve.com>

* Text i informació preparats per Rubén Campos